

IN MEMORIAM DR. H. J. TOXOPEUS

Op 25 februari 1964 overleed plotseling Dr. H. J. TOXOPEUS, in leven wetenschappelijk hoofdambtenaar A aan het Instituut voor Plantenveredeling (I.V.P.) van de Landbouwhogeschool te Wageningen. TOXOPEUS studeerde biologie aan de Universiteit van Groningen en promoveerde in 1928 op een proefschrift over erfelijkheidsonderzoek aan *Nigella damascena* L. bij Prof. TINE TAMMES. Om zijn kennis van de fytopathologie te vermeerderen werkte hij enkele maanden op het laboratorium van Prof. WESTERDIJK in Baarn.

In 1928 vertrok TOXOPEUS naar het toenmalige Nederlands Indië, waar hij werd aangesteld als plantkundige aan het Plantkundig Instituut van het Algemeen Proefstation voor de Landbouw te Buitenzorg. Hij werd daar belast met het onderzoek naar de bestrijding van de gomziekte bij djeroek-manis, veroorzaakt door een *Phytophthora*-soort. Na enkele jaren kon TOXOPEUS enkele directe bestrijdingsmethoden aanwijzen en cultuurtechnische verbeteringen voorstellen om de schade, door deze ziekte veroorzaakt, te verminderen. Doch hij zag in, dat slechts het gebruik van tegen deze schimmel resistente onderstammen een afdoende oplossing van de kwaal zou geven. Om dit doel te bereiken ging TOXOPEUS zich intensief bezighouden met de veredeling van de djeroek. Talrijke publikaties hierover zagen het licht. Het is hem inderdaad gelukt dergelijke onderstammen te kweken.

In 1931 werd TOXOPEUS benoemd tot hoofd van het voornoemde Plantkundig Instituut. In 1937 trad een zeer zware aantasting door *Phytophthora infestans* op in de op Java verbouwde aardappelen. Ook hier trachtte hij door het kweken van resistente rassen een oplossing te vinden. Als bron van resistentie gebruikte hij *Solanum demissum*. Bij het maken van de hiervoor nodige soortskruisingen – echt pionierswerk in die jaren – was hij geheel in zijn element.

Ook trachtte hij materiaal op te bouwen met resistentie tegen slijmziekte (*Pseudomonas solanacearum*). Hiervoor gebruikte hij als resistentiebron *Solanum andigenum* die hij in aanplantingen van de inheemse bevolking bij exploratie-tochten op Java had aangetroffen. TOXOPEUS was van mening, dat deze soort door de Spanjaarden uit Zuid-Amerika via de Philippijnen naar Indonesië is gebracht.

In 1948 verliet TOXOPEUS Indonesië voorgoed. Hij werd als onderzoeker verbonden aan het Instituut voor Plantenveredeling met als speciale opdracht de resistentie-veredeling van de aardappel. Behalve aardappelziekte werden nu ook wratziekte, virusziekten, aardappelmoeheid en coloradokever in het onderzoek betrokken. Talrijke publikaties getuigen van de vorderingen, die hij in de strijd tegen deze ziekten en plagen maakte. Vele geniteurs, door hem gekweekt, zijn als kruisingspartners gebruikt bij het tot stand komen van nieuwe aardappelrassen.

In 1955 bezocht hij Peru om daar wilde en primitieve vormen van de aardappel te verzamelen teneinde nieuwe bronnen van resistentie te vinden. De collectie die hij verzamelde is de kern geworden van de W.A.C. (Wageningse Aardappel Collectie). Met de bestudering van deze collectie, waarin hij een belangrijk reservoir zag van nieuwe resistentie-eigenschappen, was hij naar zijn mening nog slechts in het begin. Vooral na deze reis naar Peru openbaarden zich bij TOXOPEUS de verschijnselen van een ziekte, waaraan hij tenslotte is gestorven. Tot het laatst toe is zijn geestkracht ongebroken geweest en wist hij zijn collega's met zijn denkbeelden te inspireren.

Zijn werk leeft voort in de vele publikaties die hij schreef en in het plantenmateriaal met bijzondere eigenschappen voor resistentie of kwaliteit. Dit materiaal is in vele landen van de wereld verspreid en wordt gebruikt bij de veredeling van de aardappel.

Verscheidene onderzoekers – waaronder buitenlanders – die hij opleidde en voor zijn ideeën wist te winnen, zullen zijn werk voortzetten.

Dr. C. A. HUIJSMAN